

18

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA
DE
DIAPHRAGMATITIDE
QUAM

ANNUENTIBUS MAGNIFICO DOMINO

PRAESIDE ET DIRECTORE

SPECTABILI D. DECANO

ET CLARISSIMIS D. D. PROFESSORIBUS

DOCTORIS MEDICINAE LAUREA

RITE OBTINENDA

IN ALMA AC CELEBERRIMA REGIA LITTERARUM
UNIVERSITATE HUNGARICA PESTANA

PUBLICAE ERUDITORUM DISQUISITIONI
SUBMITTIT

ALEXANDER BRAUN

HUNGARUS TRENCHINIENSIS.

In theses adnexas disputabitur in aedibus Facultatis
Medicae die Februarii 1834.

PESTINI

TYPIS JOSEPHI BEIMEL.

„Quae in Natura fundata sunt, crescunt, et augentur;
quae autem in opinione, variantur, non augentur.“

Francisci Baconi de Verulamio

Novum Organon Scient. seu judic. vera de interpret.
Nat. Lib. I. Aphor. 74. Ed. Francof. ad Moenum
column 297.

SPECTABILI, CLARISSIMO,

A C

DOCTISSIMO DOMINO

LUDOVICO TOGNIO,

MEDICINAE DOCTORI,

IN REGIA SCIENTIARUM UNIVERSITATE
HUNGARICA

PATHOLOGIAE GENERALIS

ET

PHARMACOLOGIAE

PROFESSORI PUBLICO ORDINARIO

MERITISSIMO,

etc. etc.

V I R O
SCIENTIA, ARTE, EXPERIENTIA
NEC NON
HUMANITATE
AEQUE INSIGNI
IN TESSERAM
CULTUS PII, GRATIQUE ANIMI,
HASCE LABORUM SUORUM PRIMITIAS

OFFERT

Auctor.

De Diaphragmatitide

s e u

Inflammatione septi transversi.

§. 1.

Phrenas (φρένας) antiquitus tum mentem, prudentiamque, tum septum transversum, quod primus *Plato* diaphragmatis nomine α) insigniverit, dictum esse, antiquorum opera, fastique satis loquuntur β). Exin facile patet, quare *Phrenitidis* vocabulo tam cerebri, quam septi transversi inflammatio apud antiquos auctores occurrere soleat. Nequaquam putaveris, veteribus persuasum fuisse, tantum horum viscerum phlegmonem dementia seu delirio comitari; noverunt illi perbene ipsam *phrenitin* seu acutam et continuam in febribus dementia, in diversarum partium morbis cum aliqua

α) *Timaeus*. Ex. Edit. J. Serrani, Lausaniae 1577. pag. 70. *Aristoteles* de partibus animalium Lib. II. Cap. X.

β) Hoc sensu duplici jam apud *Homerum* occurrunt (φρένες) et similiter apud *Hippocratem*, ut ex *Lexicis Anutii*, *Foëssii*, et *Joh. C. Dieterici* videri potest. Idem diaphragmatis nomen vetustissimum fuisse, testantur scripta *Hippocratis*, *Aristotelis*, *Erotiani*, *Plinii majoris*, *Rufii Ephesii*, *Galenii*. Ratio autem est, quia septum transversum prudentiae particeps existimarunt: sive ut *Plinius* ait: „quod huic refertur accepta subtilitas mentis, ideo nulla ei est caro, sed nervosa exilitas“ *Hist. Nat. Lib. XI. cap. 37.* quam opinionem jam *Hippocrates* exposuit, dicendo: non magis has phrenas sapere, quam auriculae cordis audiant, Vide *Schroederii. Dissert. de inflammatione Diaphragmatis. Resp. Leo Arnold. Ebeling Gott. 1771. In Opusculo Schroederii per Ackermann Edit. Vol. II. pag. 262. not. e) Norimberg 1779. —*

diversitate occurrere, quam ob rem, ut omnem obscuritatem, et confusionem evitarent, hoc non raro incidere prudenter monuerunt, adjectis locorum et symptomatum differentiis: non tamen suum cuique speciei nomen proprium addiderunt: quod recentiores demum facere aggressi sunt, aliamque *phrenitin* vocarunt *idiopathicam* seu veram aut exquisitam quae ex cerebro ejusque membranis inflammatis oriatur: aliam *sympathicam* seu *per consensum*, seu *notham* ex diaphragmate aliisque partibus, etiam *primariam* quae principem morbum semper comitatur: aliam *symptomaticam*, quae morbis variis jam formatis postea se adjungit: adeoque majoris distinctionis ergo, *phrenitin* proprie dixerunt illam cum inflammatione cerebri ejusque membranarum conjunctam insaniam; *paraphrenitin*, quasi leviozem *phrenitin* illam cum inflammatione diaphragmatis γ). Porro auctoribus medicis constat, non omnem cerebri, ejusque involucrorum *phlogosin* vel similem diaphragmatis affectum, semper continua dementia, seu delirio stipari δ). Denique multi *paraphrenitidis* nomine accipiunt quamlibet febrim acutam, cum delirio fere quidem perpetuo, sed minus, quam in ipsa *phrenitide* vehementi, manifestusque *sympathico* ϵ). Recentissimi scriptores, ut istam nominum confusionem penitus effugerent, morbum *diaphragmitidem* vel *diaphragmatitidem* conpellarunt. *Philippus Georgius Schroeder* cum multis aliis inflammationem diaphragmatis vocant ζ).

§. 2.

Morbum nostrum in vetustissimis medicorum monumentis duntaxat *phrenitidis* nomine insignitum repe-

γ) Ebeling. Dissert. cit. §. II. pag. 263 (edit. cit.)

δ) Car. Henric. Fein *Analecta de indole, ac sede phrenitidis et paraphrenitidis*. Gott. 1765. In collectione opusc. Schroederii cit. Vol. I. §. XVII. pag. 258 et §. XVIII. pag. 261.

ϵ) Dan. Senerti *medic. pract. Libr. I. part. II. cap. VI.* pag. 112. (Edit. Venet. 1641.)

ζ) Ebeling. Oper. cit. §. II. pag. 264.

rias: scire tamen licet plerosque ex antiquis medicis discrimen fere nullum, quoad partes in *phrenitide* affectas statuisset, verum tantum modum, indolemque ejus delirii curatius definivisset. Hoc præprimis de Hippocrate dictum esto η) Primus fere *Claudius Galenus* phrenitim duplicem distinxisset videtur, alteram, quae ex encephalo est, et alteram quae ex diaphragmate θ); paraphrenitis recentiorum nomen est, *Hippocrati, Galeno, Aretaeo, Paulo Aeginetae* aliis ignotum: aliqui medici inflammationem diaphragmatis in dubium adducunt, refutant, planeque rejiciunt, inter quos *Johan. Bapt. Bianchum* et *Thomam Willisium* memorasse suffecerit: alii hoc incendii genus non quidem penitus negant, sed tamen in tradenda, vel facienda medicina communiter praetereunt, negligunt, aut aliis partibus finitimis tribuunt. Errorem hunc medicorum jam *Petrus Salius Diversus* ι) *Gallus Chommel* ait diaphragmatitidem magis ex analogia supponi, quam per pathologicam anatomiam demonstrari κ) Contra magnus *Boërhavius* hunc morbum longe frequentiore esse, quam vulgo quidem censetur λ). Etiam *Schroeder* minime rarum esse hoc genus morbi, sed potius admodum frequens: quod autem vulgo rarum existimatur propterea fieri, quia posthabita diaphragmatis consideratione vicinarum partium morbis accenseatur. μ) Sic sane ad pleuritidem refertur hic affectus ab *Avicena, Barbette, Johann Pringle* et aliis.

η) Negant aliqui Hippocratem de morbis Lib. III. cap. 9. per *φρένας* intelligere diaphragma, verum hypochondria potius maximeque jecur proinde eum minime inflammationem diaphragmatis indicare voluisse. V. *Fein Op. cit.* §. IV. et XIII. *Ebeling Op. cit.* §. IV. pag. 269.

θ) De loccis affectis Lib. V. cap. 4. cfr. *Alexand. Tralianus de re medica* Lib. I. cap. 13. *Paul Aeginetta de re med.* Libr. III. cap. 6. Ed. *Henric. Steph* Pag. 429.

ι) *Opus. Schroed. cit.* Vol. II. §. I. pag. 260.

κ) *Encyclop. der medic. Wissenschaft. von Fridr. Lud. Meisner* III. Bd. pag. 375.

λ) *Aphorismi de Cogn. et curand. morb.* §. 908.

μ) *Schroeder. Op. cit.* Vol. II. pag. 276. §. 9.

§. 3.

Symptomatum in diaphragmatis inflammatione occurrere solitorum caterva, neque speciem, neque modum eundem apud omnes habet, partim quod ipsum septum transversum variis partibus, quarum jam haec, jam illa, aut omnes simul incendio corripuntur, coalescit, partim quod vicina organa ob membranarum, vasorum, nervorumque communionem, aut eundem adfectum participant, aut saltem per consensum aegrotant. Scire sane licet jam solam pleuram diaphragmaticam adfici, et tum symptomata pleuritidem, pneumoniam, pericarditidem mentientia adesse, alias vero solam peritonaei partem, quae septo transverso dicatur, inflammatione corripitur, sicque indicia abdominalium organorum adfectus accusantia gigni, alias, in carnosa, seu muscosa parte vel in tendinoso, centro seu speculo Helmontii; rursus alias quantum ad carnosum attinet, in antica parte, lateribusque, vel in postica cruribusque et appendicibus vel denique in toto quanto diaphragmate malum, esse v!) Neque ignorare oportet, ipsam phlogosin aliquem modum habere, ut jam superficiei tenus haereat, erysipelaceam vocant, jam profundius grassetur, phlegmonosae nomine insignis, — Febris autem hunc diaphragmatis adfectum comitari solet: aegri primo ut fit, capitis gravitatem, artuum lassitudinem, animi morositatem, praecordiorum tensionem, dolorem, anxietatem, frigus calori intercurrentes accusant, mox corripuntur horrore, algore, quam sequitur aestus continuus, inquietudo magna pulsu alias forti, duro, frequente, alias parvo, debili semper fere inaequali; cutis sicca calet, fauces siti arescunt, fastidium cibi adest, urina cruda flamma fertur, vigiliae urgent, et quae alia sunt febribus symptomaticis inflammatoriis propria. Notae vero morbi propriae ex quibus morbum de quo agimus cognoscere possis, fere haec videntur: sensus tensionis dolorisque vehementis, vix tolerandi, qui, ex scro-

v) Schroed. Op. cit Vol. II. §. II. pag. 279. — Franc. Bene Elem. med. pract. Vol. II. §. 61. pag. 73.

biculo cordis infra cartilagine costarum spuriarum versus vertebrae lumborum extensus, quasi quodam cingulo thoracem inferiorem stringit; dolor hic remittit per vices, mox iterum increcit, attactu vel levissimo ne dicam pressione exasperatur, ut aegri vel stragula horreant, respiratione quoque augeri cruciatum per se patet, ideo aegroti costis tantum spiritum trahere conantur, quamobrem respiratio est celer, brevis, anxia, omnem loquelam, risum, tussim, singultum, nisum ad alvum urinamque evacuandam angve pejus vitant, ipse trunci motus, atque decubitus supinus cruciatum augmentum adfert, propterea videas aegros ut plurimum situm sedentem, thorace prorsum inclinato, servare; quandoque nauseant, vomituriunt, vomunt, tussi spasmodica exagitantur, singultu symptomate frequentissimo initio remittente, dein continuo vehementi, ut ad majorem quoque distantiam audiri possit, risu sardonico (ξ) delirio continuo paraphrosyne adstantes terrent; aliqui difficilius deglutiunt, quia doloris incrementum ab offa per oesophagum transeunte percipiunt, nonnulli sola liquida exhorrescere observantur, ut proinde hydrophobia symptomata laborent, interdum spasmos, convulsionesque supervenire, novum non est. Aliis quandoque symptomatibus, quae adfectionem vicinorum pectoris vel

ξ) Risus sardonius, vel sardonicus nomen suum vel a Sardis celebris insulae populo, vel a herba Sardoia seu Sardonis, quae comesta cum risu necet, habere putatur. Narratur quippe Sardis in more fuisse, ut milites senes sui, ipsique grandaevi parentes vitae pertaesi, Saturno sese mactandos, vel caesi fustibus in fossam praecipitandos, inter laetitiam risumque darent; hunc proinde risum mortis prodromum, nonnulli putant ad illum phreneticorum, vel paraphreneticorum similiter funeris praenuncium, esse translatum. Herbam vero, qui gustaverint, ridendo exanimantur, apiastro similem scribunt et apiastellum vel apium risus appellant, recentiores Botanici autem Ranunculum palustrem, Linnei sceleratum Ranunculum. Curt. Sprengel Ranunculum hirsutum autumat. Scire tamen licet etiam ab aliis herbis similem risum aliquando moveri, ut ab Aconito napello dat. stram. cicuta, venen. alii caust. adeoque croco, v. Gr. van. Svieten Comment. Tom. III. §. 909 Schr. op. cit. V. II. §. XVII pag. 292.

abdominis viscerum mentiantur, morbum stipari paulo ante monuimus; scire nihilo minus licet interdum veram horum organorum phlogosin adesse. Multi auctores medici contendunt delirium seu paraphrenitin semper cum inflammatione septi transversi esse connexam; alii nequaquam id semper evenire arbitrantur, verum etiam sine mentis alienatione, hunc diaphragmatis affectum incidere, rursus alii tunc tantum paraphrosynen contingere volunt, quando speculum Helmontii, quod vocant, incendio correptum est, alii demum delirium continuum, alii interruptum clamitant. Nil in his perpetuum constansque esse, nihil, quod per omnes aegros respondeat, ipsa experientia, et communis morborum ratio probat, atque evincit, ut proinde minime necessarium, imo supervacuum, et inane arbitremur de his per multa volumina, perque magnae contentionis disputationes, ut a veteribus factum est, tractare. *Petrus Salius Diversus* bene adnotat in hujus inflammationis principio minime delirare aegros, sed increscente demum morbo ita se gerere o); et sane plures medici sunt, qui huic morbo delirium conjunctum asseverent, quam qui deesse affirmant; nec pauci existimant tum solum et tum quidem semper insaniam oriri, quando centrum tendinosum phlegmone laborat π)! Aliter nihilominus interdum evenire observationes summorum virorum, ut caeteros taceam, *Morgagni* et *Ant. de Haen*, testantur. Prior scribit „se conspexisse tendineam quoque septi partem (quam unam maxime adtendunt, qui delirium ab diaphragmatis inflammatione repetunt) inflammatam, quum vix confusa et subdelira morbi extremo tempore mens fuisset;“ posterior septum transversum in musculosa parte multa, sed in tendinea universa adeo fuisse inflammatum, ut ipsa per artem injectione rubicundior reddi non potiusset, et tamen aegrum in morbo non delirasse, sed solum sub mortem, pariter risu sardonio con-

o) De affectionib. part. Cap. VIII. ejusd. op. pag. 261. et 262.

π) *And. Laur. I. Arn. Frid. Rud. Wilh. Kraus. Mich. van de Werke Joh. Henr. Schulz et alii.*

vulsionibus furoribus plane liberum fuisse. ρ) Multum hic *gradum, extensionem, complicationem* inflammationis, et quae alia sunt, valere, notum est. Mentis alienationem, ut verbis *Schroederii* utar, id proprii hic monstrare perhibent, quod aegri magis et frequentius tranquilli, moesti, ac morosi decumbant, ad ferociam rarius perveniant, et quasi meditabundi, vanis suis cogitationibus inhaereant, ad respondendum difficiles, modo dictorum, aut factorum saepius obliviscantur, neque status sui, neque actorum contra eum praesidiorum solitam alias curam gerant, sed incauti, sive periculi propinqui metum, sive recuperandae valetudinis spem praeter consuetudinem plerumque negligant. σ) Risum qui praeter rationem et ex delirio fiat, pariter in diaphragmatis inflammatione semper observari, quidam affirmant, aliis negantibus. Quae de delirio, idem de hoc risu dicta sunt. Alter risus est sardonius per consensum nervorum excitari solitus, spasmodicus, minime ex delirio pendens, *Hippocrati* jam bene notus.

Nunc jam Aetiologiam mali paucis absolvere animus est. Quod proëgumenon seu disponentem causam attinet, sane sciendum est, diaphragmati nihil deesse, quod viscera ad inflammationes apta, et prona efficere soleat, nam ex muscosa carne, tendineque membranis nervisque contextum est, et plurimo irrigatur sanguine, tum perpetuo quasi tentum constanti agitur, jugique motu animi adfectum, atque perturbationum vim miro modo sentit, unaque aëris in pulmones irruentis, nec non subinde ciborum, ac potionum per gulam descendentium, contactum et frigus per media viscerum velamenta percipit. τ) Inter causas procatacticas, seu excitantes primum fere locum

ρ) Morgagni de sedibus et causis morborum L. I. Ep. 7. Edit. Ebrod. Tissot. Tom. I. Haen. Rat. med. part. 9. Cap. I. §. 5. Cap. 2. §. 7.

σ) Op. cit. Vol. I. §. 12. pag. 144.

τ) Schroeder. Op. cit. Vol. II. pag. 282. §. 13.

merentur violentiae mechanicae, contusiones, fracturae, luxationes sterni, processus mucronati, vertebrarum lumbalium, costarum, frequentius vulnera, caesa, puncta, rarius sclopetaria, uti *Plinius* jam narrat: milites in proeliis et gladiatores in arena vulnerato septo transverso mori cum risu v) Frigus calenti corpori admissum, potus gelidus confestim, magnaque copia ingurgitatus, exanthema acutum, profluvium habituale suppressum, impetigo praeposeere exsiccata, morbus alter e. c. arthritis, rheumatismus, subito evanesens, inter causas excitantes numerantur. Non raro sane diaphragma inflammationem ex vicinis organis participat. φ)

§. 5.

Sequitur ut notas indicem quae nobis vel spem proponant, vel metum incutiant. Praesagium diaphragmatitidis et aliorum quoque morborum causarum ratione, gradu morbi, ejusdemque duratione, habitu corporis, et quae alia sunt, definitur. Inflammatio mechanicis septi transversae laesionibus provocata, semper majus periculum minatur, quam, quae dynamicis potentiis cietur; nihilo minus ignorare non oportet, diaphragmatitidem, ex quibuscunque demum causis nascatur, fere semper decursum habere acutum, rarius chronicum, cujus symptomata et numero, et vi cito ingravescere et nisi rationali Therapia succurratur, mox supervenire singultum molestissimum, dolorem immanem, inquietem, anxietatem summam, risum sardonium, deliria, spasmos tonicos, clonicosque, quae omnia ad ultima ventum esse testantur, ut aegri tertia, septima, — aut decimaquarta die communiter animam efflent ζ) Cadavera exin mortuorum offerunt illa, quae in aliis quoque inflammationibus observari consueverunt; nonnunquam gangrenae signa reperiuntur.

v) Hist. Nat. Lib. XI. Cap. 27. etiam Aristot.

φ) Fr. Bene. Op. cit. §. 62. pag. 74. cfr. Rieht. Frank utriusque Vogel. etc. c. op.

ζ) Frane. Bene Op. cit. §. 63. pag. 74.

tur. Diaphragmatitis exanthematibus malignis superveniens semper magnum periculum portendit; nec minus suspecta, quae repressas inpetigines, aut evandam arthritidem, aliosque morbos sequitur. Videbatur antiquis centri tendinei incendium plus periculi minari, quam reliquarum septi transversi partium. Klein ait: doloribus intolerabilibus perpetuis partis tendineae adfectionem significari, et si in horas increscant, letum sequi ψ). Si inflammatio gravissima non est, si simplex est, si aegri habitu bono gaudent, si curatio congrua tempestive praesto est, scire licet integritatem per sudorem, urinam, aut sanguinis fluxum die quarto, septimove reperaturam. Fit interdum, ut inflammatione debite non soluta, remaneat magna ad recidivam pronitas, acriorque diaphragmatis sensilitas, unde frequens singultus; non raro contingente secretionem fibrinae diaphragma cum vicinis visceribus seu pectoris, seu abdominis, concrescit, unde dispnoeae, singultus, tussis et diversae viscerum ventris turbae, interdum phlogosis longa seu chronica evadit, quae secum fert aliquid doloris, respirandi difficultatis, praecordiorum, aut hypochondriorum tensionis, vix febris animadvertitur, certe non acuta, neque delirium, morte demum appropinquante febricula incursare incipit, quae vires consumit letumque infert; ω) quandoque generatur vomica, quae ocyus, seriusve rupta pus effundit, jam in Cavum pectoris, empyema, jam in Cavum abdominis, ascites purulentus $\alpha\alpha$); unde febris hectica, et mors; nonnunquam pars diaphragmatis ut Voigt adnotat induratur, ut cartilaginis, vel ossis duritiem adipiscatur. $\beta\beta$)

ψ) Interpre. Clinic. G. Halleri 1771. Francofurt. Lips. pag. 231. —

ω) Schroed. Op. cit. Vol. II. pag 280. §. 12.

$\alpha\alpha$) Klein Interpre. Clinic. pag. cit.

$\beta\beta$) Joann. Fern. Ambran univ. med. path. L. V. Cap. XI. Fran. Bene Op. cit. §. 63. pag. 75. —

His expositis ad curationem mali transeundum est. Quomodo vulneribus diaphragmatis, qualiacunque demum sint, occurrendum sit, meum non est hic docere. Jam *Dan. Semmertus* scribit communes inflammationem curandi leges et hic locum habere, et fere eandem esse hujus inflammationis curandae rationem, quae in peripneumonia et mediastini phlegmone, sanguinis deductio, princeps remedium est, et quidem tum universalis, tum topica, quae si vires aegri patiuntur, et morbi vehementia flagitare videtur, repeti debet, oportet aegros antiphlogisticum habere vitae genus: cibum modicum ex tenuissima materia summere, vinum vitare, potus diluentes emollientes bibere, omnem corporis motum jactationemque quoad fieri potest fugere, situm commodum servare, et quae alia sunt, abdomini epithemata calida, emollientiaque inponenda sunt. Si nulla amplius necessitas sanguinem mittendi subversari videtur, symptomata tamen molesta, cum primis singultus adhuc perdurent, tum ventri imponenda sunt cataplasmata emollientia, emollienti — narcotica, clysmata simile infundendum, et si malum pertinax est etiam sinapismi, emplastrum cantharidum, moxa tentari, interne vero hyoscyamus, digitalis purpurea, opium, jam cum mercurio miti, jam cum ipecacuanha combinatum etc. adhiberi potest. *γγ)*

γγ) Fran. Bene Op. cit. §. 64. pag. 75.